

NYERE TID

STEN ENGSTRÖM: Om tilkomsten av den s. k. *Chronologia anonymi*. Särtryck ur Kungl. Humanistiska Vetenskaps-Samfundets i Uppsala årsbok 1963-64. [Uppsala 1966]. 80 s.

'*Chronologia anonymi*' er i svensk forskning betegnelsen for samme årbogsarbejde som det, Ellen Jørgensen bragte uddrag af i *Annales Danici* s. 138-41 under titlen '*Annales Dano-Svecani 826-1415*'. Den gængse også af Ellen Jørgensen hyldede opfattelse af arbejdets proveniens er, at det er blevet til i Sverige - muligvis i Östergötland - engang i Erik af Pommerns regeringstid; men dr. Engströms indgående og idérige undersøgelse giver et andet, til dels meget overraskende resultat. Vejen er en analyse af arbejdets overleveringshistorie kombineret med en sproglig og stilistisk bestemmelse. Hvad det sidste angår påvises iøjnefaldende afvigelser fra senmiddelalderlige kilder i retning af en klassisk farvet, mere ordrig prosa med antikiserende ordvalg og stræben efter korrekt syntax. Som eksklusivt tilhørende humanistlatin hæfter forf. sig ved brugen af *equus auratus* for *miles*, i nordiske kilder tidligst tidsfæstet til 1528. Overleveringshistorisk kendes ingen tekster ældre end fra midten af det 16. årh.: teksten hviler på excerpter i Peder Olsens samlinger, afskrifter fra håndskrifter i Huitfeldts og Svanings eje samt en 1700-tals afskrift (i AM 907 4°; kendt, men ikke benyttet af Ellen Jørgensen). Der er således holdepunkter for at placere arbejdet historiografisk i første halvdel af 16. årh., og det lykkes uden vanskelighed dr. Engström at vise, at de senmiddelalderlige kilder, som forskellige forskere, bl. a. Kr. Erslev, har sat i sekundært afhængighedsforhold til *Chron. anon.*, tværtimod har været de ydende i forholdet. Men ikke nok hermed. Det er en kendt sag, at arbejdet har været udnyttet i Povl Helgesens kortfattede latinske Danmarkshistorie, følgelig må det datere sig til senest Frederik I.s tid. Spørger man efter forfatteren, er svaret: Povl Helgesen selv! Sprogligt, i mindre grad stilistisk og idémæssigt, fremføres så vægtige indicier herfor, at denne udvidelse af Povl Helgesens forfatterskab med et nyt latinsk historisk arbejde, det tredje i rækken, formodentlig vil vinde almindelig akcept.

Dr. Engström pointerer, at en række problemer omkring *Chron. anonymi* alias Pauli Helie er uløste, men tager bl.a. i to excuser, en overleveringshistorisk 'Om Göran Gyttas bok' og i en kildeanalytisk 'Om Skibykrönikans kungagenealogi' nogle op til drøftelse. Til den sidste en lille anmærkning. Der påpeges s. 63 ff. slægtskab med en genealogi fundet i to norsk-danske lovhåndskrifter fra o. 1540 opbevaret i henholdsvis Linköping og Stockholm. Denne genealogi findes i virkeligheden bevaret i et stort antal lovhåndskrifter fra ca. 1540-1600 samt på et løst pergamentblad i AM 32a 4° (udskilt af AM 302 fol.), som daterer sig til ca. 1525 og er skrevet med en skriverhånd, der genfindes i Eske Billes kopibog (Norges gamle Love IV, 1885, s. 475; andre lovhåndskrifter med genealogien beskrives passim i samme bind). Dermed er genealogien henført til et milieu på Frederik I.s og Povl Helgesens tid, som det formentlig vil være lønnende at underkaste et nærmere studium. Det kan tilføjes, at kansler Johan Friis 1547 har ejet en afskrift (C 28 fol. Sthlm), og at en tysk version 1545 tilstilledes hertuginde Dorothea af Preussen gennem cancellisekre-

tæren Georg Cörper (Iselin Gundermann: Herzogin Dorothea von Preussen 1504–1547, Köln u. Berlin 1965, s. 192–93). At genealogien i AM 32a og de fleste af lovhåndskrifterne fortsættes med en notits om kong Hans' kroning i Danmark og Norge peger muligvis mod et 'kong Hans-stadium' i genealogi-tekstens interessante historie.

HARALD ILSØE

CLAUDE BONTEMS, LÉON-PIERRE RAYBAUD et JEAN-PIERRE BRANCOURT: *Le Prince dans la France des XVIe et XVIIe siècles*. Travaux et recherches de la faculté de droit et des sciences économiques de Paris. Série »Sciences historiques« no. 7. Paris, Presses universitaires de France, 1965. 285 sider. 18 F.

Den franske enevældes fremtrædende position i det 17. århundredes europæiske historie har inspireret til adskillige studier i det absolutistiske statssystems teoretiske baggrund og begrundelse. »La faculté de droit et des sciences économiques de Paris« har med det foreliggende værk publiceret tre grundige analyser af fremtrædende statsteoretikere fra det 16. og 17. århundrede (Budé, Zampini og Saint-Simon).

Bontems gennemgår systematisk Budés værk „L'Institutions du Prince“, som dateres til 1518/19; afhandlingen er ledsaget af en nybearbejdet, let moderniseret gengivelse af Budés tekst, som der bestandigt henvises til under gennemgangen. Bontems sætter Budés aristotelisk inspirerede statstanker i relation til middelalderlig og samtidig renaissance-tænkning, samtidig med at Budés gæld til Frants den Førstes stærke monarki klart understreges. Endvidere demonstreres det, både gennem Budés egen tekst og gennem analysen, hvor langt forud for sin tid denne tænker fra den franske renaissance var. Bontems skriver således i sin konklusion: »Il n'existe, à notre connaissance, aucun auteur du XVIIe siècle qui soit allé aussi loin que Budé dans ce domaine, qui ait osé conférer au Prince des pouvoirs aussi étendus« (s. 75). Budés monark er guds spejlbillede på jorden med en i realiteten ubegrænset myndighed. Endelig får man i Budés værk et spændende indtryk af renaissance-humanistens arbejds-metode, især hans anvendelse af antikke paralleller; Bontems har tilmed forsynet sin bibliografi med en henvisning til de steder hos de antikke forfattere, som Budé citerer, således at læseren kan efterprøve citaterne hos de benyttede forfattere.

Raybauds afhandling er en gennemgang af de steder i Zampinis skrifter, hvor staten og fyrsten behandles. Raybaud akcepterer ikke det almindelige synspunkt, at den italienske og katolske Zampini, Katharina af Medicis protegé, blot var en tredierangsforfatter, der overfladisk giver udtryk for spredte ideer i samtiden. Efter Raybauds mening søger Zampini midt i huguenot-krigenes forvirring at opstille idealet af en fyrste, der kunne blive formidler af den kristne fred; det usystematiske, den løse, næsten løsgtige historiske argumentation og den ofte manglende konsekvens hos Zampini har sin årsag i samtidens uoverskuelige og kaotiske samfundstilstande. Zampinis fyrsteideal er ikke så radikalt som Budés; tværtimod understreger han kongens pligt til i visse tilfælde at